

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ**

**Кафедра теорії й методики мовно-літературної
та художньо-естетичної освіти**

СХВАЛЕНО

Протокол засідання вченої ради МОІППО
№ 02 від 26 березня 2025 р.

Програма
компетентнісно та діяльнісно орієнтованого
варіативного модуля
«Правописна грамотність педагога НУШ»

Усі категорії керівних і педагогічних працівників,
навчально-допоміжного персоналу в галузі освіти

МИКОЛАЇВ – 2025

Автор (укладач):

Кузнєцова Анастасія Миколаївна – старший викладач кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти

ОБГОВОРЕНО ТА РЕКОМЕНДОВАНО ДО СХВАЛЕННЯ
на засіданні кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-
естетичної освіти

Протокол № 3 від «12» березня 2025 р.

Завідувач кафедри: Галина ГИЧ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність модуля. У сучасних освітніх умовах, визначених Концепцією «Нова українська школа» (НУШ), важливим показником професійної компетентності педагога є високий рівень його мовної грамотності, адже вчитель не тільки навчає, а й формує мовну культуру учнів власним прикладом. Опанування української мови як офіційної є потребою всіх учасників освітнього процесу, і перш за все самих педагогів, що формують і розвивають цілісну, усебічно розвинену особистість, інноватора, патріота з активною життєвою позицією і гідного громадянина України. На це й повинні спрямовувати свою фахову діяльність педагогічні працівники закладів освіти України, розвиваючи й удосконалюючи мовленнєву / державомовну компетентність учнів, батьків, колег через особистий приклад високопрофесійного нормативного мовлення.

Орфографічні норми сучасної української літературної мови є досить складними в засвоєнні, зважаючи, зокрема, на значну кількість правил і винятків, мовні традиції, а також оновлені і відновлені позиції Українського правопису редакції 2019 року. Компетентнісно та діяльнісно орієнтований варіативний модуль спрямований на імплементацію чинних орфографічних норм у закладах освіти Миколаївщини і є інструментом підтримки державної мови шляхом застосування її відповідно до вимог українського правопису та інших стандартів державної мови (Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», 2019, розділ I ст. 3 п. 1 б) в). Це також складник інноваційного проєкту кафедри теорії й методики мовно-літературної та художньо-естетичної освіти Миколаївського ОІППО «Державна мова як дух, зброя та інтелект педагога Миколаївщини», Програми розвитку та функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя в Миколаївській області на 2023–2027 роки, Державної цільової національно-культурної програми забезпечення всебічного розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на період до 2030 року.

Запропонований вибірковий модуль допоможе освітянам підвищити рівень орфографічної грамотності в сучасних формах навчання дорослих (очно й дистанційно). Програмою передбачено опрацювання правил

нормативного слововживання як «слабких» норм професійного мовлення педагогів і таких, що потребують особливого практичного відпрацювання.

Мета модуля – удосконалення мовно-комунікативної / державомовної компетентності педагогічних працівників відповідно до орфографічних і пунктуаційних норм сучасної української літературної мови.

Завдання модуля:

- *Систематизувати знання щодо:*
 - варіантних й інваріантних нововведень Українського правопису–2019;
 - написання великої букви у власних назвах;
 - уживання родового й кличного відмінків іменників;
 - пунктуаційних норм сучасної української мови;
- *Сформувати вміння (навички):*
 - дотримувати орфографічних норм сучасної української мови з урахуванням змін до чинного правопису;
 - уникати типових орфографічних і пунктуаційних помилок у фаховому мовленні;
 - створювати й розвивати якісне українськомовне середовище в закладах освіти;
- *Розвинути установки до:*
 - почуття національної свідомості;
 - шанобливого ставлення до української мови як державної;
 - потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовленнєвої / державомовної компетентності.

Очікувані навчальні результати:

- *знання:*
 - варіантні й інваріантні нововведення Українського правопису–2019;
 - написання великої букви у власних назвах;
 - уживання родового й кличного відмінків іменників;
 - пунктуаційні норм сучасної української мови;
- *вміння:*

- дотримувати орфографічних норм сучасної української мови з урахуванням змін до чинного правопису;
- уникати типових орфографічних і пунктуаційних помилок у фаховому мовленні;
- створювати й розвивати якісне українськомовне середовище в закладах освіти;

➤ *установки:*

- почуття національної свідомості;
- шанобливе ставлення до української мови як державної;
- потреба в постійному вдосконаленні рівня знань, мовленнєвої / державомовної компетентності.

Професійні компетентності, що будуть розвинені під час модуля:

- мовно-комунікативна / державомовна;
- предметно-методична;
- інформаційно-цифрова;
- компетентність продуктивного партнерства;
- інноваційна компетентність;
- здатність до навчання впродовж життя;
- рефлексивна компетентність.

Навчальна стратегія модуля (форми та методи організації освітньої діяльності)

Реалізація завдань для досягнення результатів модуля здійснюється через:

- педагогічні тренінги;
- практичні заняття;
- обмін досвідом.

Матеріально-технічне забезпечення модуля:

Індивідуальний пристрій із доступом до інтернету.

РОЗПОДІЛ НАВЧАЛЬНИХ ГОДИН МОДУЛЯ (кратне 0,5 год)

	<i>Інтерактивне заняття, год</i>	<i>Тренінг, год</i>	<i>Практичне заняття, год</i>	<i>Усього, год</i>
Тема 1. Український правопис (2019): варіантні й інваріантні зміни	-	2	-	2
Тема 2. Написання великої букви	-	-	2	2
Тема 3. Уживання іменників у родовому відмінку	-	2	-	2
Тема 4. Уживання іменників у кличному відмінку	-	-	2	2
Тема 5. Пунктуаційні норми сучасної української мови	-	2	-	2
Усього, год	-	6	4	10

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Зміст навчання (тематичний план)	Розподіл навчальних годин	Форми навчальних занять	Освітній продукт
Тема 1. Український правопис (2019): варіантні й інваріантні зміни			
Теоретичний матеріал	2	Тренінг	Слухач / слухачка знає варіантні й інваріантні нововведення чинного правопису
Практичний матеріал			Слухач / слухачка вміє писати складні слова з іншомовними префіксоїдами, іменники із числівником <i>нів</i> , назви сайтів, соціальних мереж, пошукових систем тощо; використовувати варіантні нововведення Українського правопису (2019) у фаховому мовленні
Тема 2. Написання великої букви			
Теоретичний матеріал	2	Практичне заняття	Слухач / слухачка знає основні правила написання великої букви
Практичний матеріал			Слухач / слухачка вміє вживати велику / малу букву в першому слові рубрик, в особливому стилістичному використанні, у назвах свят і суспільних заходів, у складених власних назвах
Тема 3. Уживання іменників у родовому відмінку			
Теоретичний матеріал	2	Тренінг	Слухач / слухачка знає правила вживання іменників у родовому відмінку однини

Практичний матеріал			Слухач / слухачка вміє вживати закінчення -а (-я) / -у (-ю) іменників у родовому відмінку за нормами чинного правопису; розрізняти лексичне значення за граматичним
Тема 4. Уживання іменників у кличному відмінку			
Теоретичний матеріал	2	Практичне заняття	Слухач / слухачка знає особливості використання кличного відмінка як граматичної форми звертання
Практичний матеріал			Слухач / слухачка вміє утворювати кличний відмінок власних чоловічих і жіночих імен, зокрема іншомовного походження, прізвищ, фахових іменників
Тема 5. Пунктуаційні норми сучасної української мови			
Теоретичний матеріал	2	Тренінг	Слухач / слухачка знає пунктуаційні норми сучасної української мови
Практичний матеріал			Слухач / слухачка вміє розрізняти розділові знаки і знаки-символи; нормативно вживати кому, тире, двокрапку, лапки і скісну риску; уникати типових пунктуаційних помилок у фаховому мовленні

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНИХ ТЕМ

Тема 1. Український правопис (2019): варіантні й інваріантні зміни

Мета заняття: удосконалення вмінь (навичок) нормативного вживання варіантних й інваріантних нововведень Українського правопису (2019).

Завдання заняття:

систематизувати знання щодо:

- варіантних орфографічних змін;
- інваріантних нововведень чинного правопису;

сформувати вміння (навички):

- використовувати варіантні орфографічні зміни (и/і на початку слова та в закінченні родового відмінка іменників III відміни; г/ґ, ау/ав, ф/т в іншомовних словах), проявляючи мовну стійкість і толерантність;
- послуговуватися інваріантними нововведеннями Українського правопису (2019): писати складні слова з іншомовними префіксоїдами, іменники із числівником *пів*, назви сайтів, соціальних мереж, пошукових систем тощо;

розвинути установки до:

- почуття національної свідомості;
- потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Очікувані навчальні результати:

знання:

- варіантні орфографічні зміни;
- інваріантні нововведення чинного правопису;

уміння (навички):

- використовувати варіантні орфографічні зміни (и/і на початку слова та в закінченні родового відмінка іменників III відміни; г/ґ, ау/ав, ф/т в іншомовних словах), проявляючи мовну стійкість і толерантність;
- послуговуватися інваріантними нововведеннями Українського правопису (2019): писати складні слова з іншомовними префіксоїдами, іменники із числівником *пів*, назви сайтів, соціальних мереж, пошукових систем тощо;

установки:

- почуття національної свідомості;
- потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Зміст навчання

Мовно-комунікативна / державомовна компетентність як ключове вміння (навичка) педагога НУШ. Український правопис редакції 2019 року: історичне й мовно-системне підґрунтя основних змін. Варіантні орфографічні зміни: и/і на початку слова та в закінченні родового відмінка іменників III відміни; г/ґ в українських, давно запозичених та іншомовних словах, у власних та загальних назвах; ау/ав, ф/т у словах латинського і грецького походження. Інваріантні нововведення чинного правопису: написання складних слів з іншомовними префіксоїдами, іменників із числівником *нів*, назв сайтів, соціальних мереж, пошукових систем тощо.

Тема 2. Написання великої букви

Мета заняття: удосконалення вмінь (навичок) нормативного вживання великої букви.

Завдання заняття:

систематизувати знання щодо:

- основних правил написання великої букви;

сформувати вміння (навички):

- вживати велику / малу букву в першому слові рубрик, в особливому стилістичному використанні, у назвах свят і суспільних заходів, у складених власних назвах;

розвинути установки до:

- шанобливого ставлення до української мови як державної;
- потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Очікувані навчальні результати:

знання:

- основні правила написання великої букви;

уміння (навички):

- вживати велику / малу букву в першому слові рубрик, в особливому стилістичному використанні, у назвах свят і суспільних заходів, у складених власних назвах;

установки:

- шанобливе ставлення до української мови як державної;
- потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Зміст навчання

Основні правила вживання великої та малої букви за нормами Українського правопису (2019): оформлення рубрик; власні імена людей, міфологічних осіб, клички тварин; географічні та адміністративно-територіальні назви; астрономічні назви; назви історичних подій, епох, календарних періодів і свят, суспільних заходів; назви, пов'язані з релігією; назви органів влади, установ, організацій, товариств, партій, об'єднань, підприємств, фірм, агентств; назви документів, пам'яток історії та культури, творів літератури та мистецтва, друкованих органів; назви посад, звань, титулів; назви орденів, медалей, відзнак, премій; назви порід тварин, видів і сортів рослин; велика буква в особливому стилістичному вживанні.

Тема 3. Уживання іменників у родовому відмінку

Мета заняття: удосконалення вмінь (навичок) нормативного вживання іменників II відміни однини в родовому відмінку.

Завдання заняття:

систематизувати знання щодо:

- правил уживання іменників у родовому відмінку однини;

сформувати вміння (навички):

- вживати закінчення -а (-я) / -у (-ю) іменників у родовому відмінку за нормами чинного правопису;
- розрізняти лексичне значення за граматичним;

розвинути установки до:

- почуття національної свідомості;
- потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Очікувані навчальні результати:

знання:

- правила вживання іменників у родовому відмінку однини;

уміння (навички):

- вживати закінчення -а (-я) / -у (-ю) іменників у родовому відмінку за нормами чинного правопису;
- розрізняти лексичне значення за граматичним;

установки:

- почуття національної свідомості;
- потреба в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Зміст навчання

Основні позиції вживання закінчення -а / -я іменників чоловічого роду: назви істот у звичайній та зменшено-пестливій формі; назви неістот, що позначають конкретні предмети (назви технічних реалій, машин та їх деталей; терміни іншомовного походження, які позначають предмети, структурні елементи, математичні, лінгвістичні поняття; українські за походженням безафіксні та суфіксальні іменники-терміни; назви відрізків часу, днів тижня і місяців; назви географічних об'єктів). Правила вживання закінчення -у / -ю: абстрактні іменники чоловічого роду; іменники на позначення сукупності істот; іменники на позначення установ, закладів, організацій, об'єднань держав та ін.; назви спортивних ігор і танців; іменники – назви просторових понять та їхніх різновидів; географічні назви; речовинні іменники; складні безсуфіксні слова; префіксальні іменники з різними значеннями. Слова, у яких закінчення -а (-я) / -у (-ю) розрізняє лексичне значення.

Тема 4. Уживання іменників у кличному відмінку

Мета заняття: удосконалення вмінь (навичок) нормативного вживання іменників у кличному відмінку.

Завдання заняття:

систематизувати знання щодо:

- особливостей використання кличного відмінка як граматичної форми звертання;

сформувати вміння (навички):

- утворювати кличний відмінок власних чоловічих і жіночих імен, зокрема іншомовного походження, прізвищ, фахових іменників;
- уникати типових граматичних помилок у вживанні звертань;

розвинути установки до:

- шанобливого ставлення до української мови як державної;
- потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Очікувані навчальні результати:

знання:

- особливості використання кличного відмінка як граматичної форми звертання;

уміння (навички):

- утворювати кличний відмінок власних чоловічих і жіночих імен, зокрема іншомовного походження, прізвищ, фахових іменників;
- уникати типових граматичних помилок у вживанні звертань;

установки:

- шанобливе ставлення до української мови як державної;
- потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Зміст навчання

Використання звертання у фаховому мовленні освітян. Кличний відмінок як форма звертання і виразна ознака української граматики. Особливості утворення форми кличного відмінка іменників на позначення власних назв: чоловічі й жіночі імена, по батькові, прізвища; прості і складені імена; імена та прізвища українського й іншомовного походження; змінювані і незмінювані власні назви. Розрізнення форм кличного відмінка у співзвучних іменах. Типові граматичні помилки у вживанні звертань. Способи уникнення їх.

Тема 5. Пунктуаційні норми сучасної української мови

Мета заняття: удосконалення вмінь (навичок) вживання пунктуаційних норм сучасної української мови в професійній діяльності.

Завдання заняття:

систематизувати знання щодо:

- пунктуаційних норм сучасної української мови;
- системи розділових знаків і знаків-символів;

сформувати вміння (навички):

- нормативно вживати кому, тире, двокрапку, лапки і скісну риску;
- уникати типових пунктуаційних помилок у фаховому мовленні, зокрема розрізняти розділові знаки і знаки-символи;

розвинути установки до:

- почуття національної свідомості;
- потреби в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Очікувані навчальні результати:

знання:

- пунктуаційні норми сучасної української мови;
- система розділових знаків і знаків-символів;

уміння (навички):

- нормативно вживати кому, тире, двокрапку, лапки і скісну риску;
- уникати типових пунктуаційних помилок у фаховому мовленні, зокрема розрізняти розділові знаки і знаки-символи;

установки:

- почуття національної свідомості;
- потреба в постійному вдосконаленні рівня знань, мовно-комунікативної / державомовної компетентності.

Зміст навчання

Система розділових знаків сучасної української мови і знаків-символів; розрізнення їх. Одиначні і парні розділові знаки. Основні пунктограми: правила вживання крапки, коми, двокрапки, крапки з комою, крапок, лапок, дужок, скісної риски. Типові пунктуаційні помилки у фаховому мовленні

(пропуск розділових знаків, уживання їх у невідповідній частині речення / фрази). Виправдана і невиправдана взаємозаміна розділових знаків.

Підсумкові запитання:

- Чому державомовна компетентність є ключовим умінням педагога НУШ?
- Правопис якої редакції є сьогодні чинним?
- Що передбачають варіантні орфографічні зміни?
- Які інваріантні нововведення Українського правопису (2019);
- Як пишемо складні слова з іншомовними префіксоїдами?
- Від чого залежить написання назв сайтів, соціальних мереж, пошукових систем тощо?
- З якої букви оформлюємо перше слово рубрики? На що звертаємо увагу?
- Які правописні особливості назв історичних подій, епох, календарних періодів і свят, суспільних заходів?
- Як пишемо назви посад, звань, титулів; назви орденів, медалей, відзнак, премій?
- Як розрізнити написання займенника Ви / ви?
- Які основні позиції вживання закінчення -а / -я іменників чоловічого роду?
- Які правила написання закінчення -у / -ю?
- У яких словах закінчення -а (-я) / -у (-ю) розрізняє лексичне значення?
- Яких помилок припускаються у вживанні звертань?
- Які закінчення кличного відмінка мають жіночі імена? Чоловічі?
- Чи всі іншомовні імена є змінюваними. Аргументуйте.
- Які особливості утворення кличного відмінка імені по батькові?

- Від яких прізвищ можна утворити форму кличного відмінка? Від яких ні? Чи є це обов'язковим?
- Як відрізнити розділові знаки від знаків-символів?
- Що називають пунктограмою?
- Які основні позиції вживання коми, двокрапки, крапки з комою, тире?
- Коли використовуємо скісну риску?

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко О. М. Було – стало: зміни в правописі / О. М. Авраменко. – Київ : Видавництво «Даринка», 2019. – 40 с.
2. Головащук С. І., Словник-довідник з українського літературного слововживання. – Київ: Наукова думка, 2010. – 432 с.
3. Городенська К. О. Українське слово у вимірах сьогодення. – Видання друге, істотно доповнене. – К. : КММ, 2019. – 208 с.
4. Кузнєцова А. М. Імплементация Українського правопису (2019) в закладах загальної середньої освіти / А. М. Кузнєцова // Українознавчий вимір у сучасній науці: гуманітарний аспект: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 30 квітня 2020 р.). – Миколаїв : МНАУ, 2020. – С. 43–44.
5. Кузнєцова А. М. Імплементация норм Українського правопису (2019) у закладах освіти Миколаївщини / А. М. Кузнєцова // Вересень: науково-методичний, інформаційно-освітній журнал. – 2024. – Том 4 (№ 103). – подано до друку.
6. Кузнєцова А. М. Український правопис – 2019 : навчально-методичний комплекс до вибіркового модуля : навчальний посібник / А. М. Кузнєцова. – Миколаїв : ОППО, 2022. – 48 с.
7. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилістичні поради. – К.: Основа, 1999. – 239 с.
8. Терещенко В. М. Навчально-методичний посібник: Методика реалізації українського правопису в новій редакції у закладах загальної середньої освіти / В. М. Терещенко, А. О. Панченков. – Харків : Соняшник, 2019. – 256 с.
9. Український правопис. – К.: Наукова думка, 2019. – 393 с.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

1. Блог професора Пономарева [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://surl.li/ujzc>
2. Мова – ДНК нації : освітній проєкт для тих, хто хоче вдосконалити свої знання з української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr-mova.in.ua>
3. Офіційний сайт української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainskamova.com/>
4. Українська мова як державна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mova.moippro.mk.ua/>
5. Чиста мова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://chysta.uamodna.com/>
6. Як ми говоримо / Б. Д. Антоненко-Давидович [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://yak-my-hovorymo.wikidot.com/>

ЗМІСТ

1.	Пояснювальна записка	3
2.	Розподіл навчальних годин	5
3.	Навчально-тематичний план	6
4.	Зміст навчальних тем	8
5.	Література	16
6.	Інтернет-ресурси	17